
I kongernes skygge

*De danske dronninger træder ud af skyggen og fremstår med
vekslende talent i de mange roller, de måtte tage på sig*

*Steffen Heiberg, red:
Danmarks Dronninger i 1000 år.
Gyldendal, 2000. 392 s. 299 kr.*

Af Ulla Kirkedal

“Hun kom uden tyngde, hun kom
med fred.
Hun kom goden bonde til lise”.

Denne folkevisetekst om Dronning

Dagmar er afbildet på soklen til billedhuggeren Anne Marie Carl-Nielsens skulptur af Dronning Dagmar, som nu pryder Riberhus Slotsbanke - Ribes stolthed. Anne Marie Carl-Nielsen har skildret Dronning Dagmar som en flot kvinde. Stærk. Fri og dynamisk. I sandhed en nytolkning i forhold til det billede som folkeviserne har efterladt af Dronning Dagmar som den yndige,

milde og fredelige kvinde, og det skal i høj grad ses ud fra den tid, som Anne Marie Carl-Nielsen levede i og i særdeleshed ud fra kunstnerens eget kvindesyn og behov for at se stærke kvinder som forbilleder. Nytolkningen af Dronning Dagmar er et godt billede på *Danske dronninger i 1000 år*, der også søger at kaste nyt lys over de danske dronninger, der som oftest - på nær nogle

få undtagelser - har stået i skyggen af deres kongelige ægtemænd i historieskrivningen. Ved hjælp af prominente historikere, arkæologer, kunsthistorikere og en enkelt konservator søger bogen at give læseren et nuanceret billede af fortidens og nutidens dronninger. Den skal ses som et uddybende supplement til udstillingerne af samme navn på Koldinghus og Frederiksborgmuseet, som belyser danske dronningers betydning som formidlere af kulturelle, sociale og i nogle tilfælde også politiske normer. Udstillingerne er lavet i anledning af Dronning Ingrid's 90-års fødselsdag og Hendes Majestæt Dronning Margrethe II.'s 60-års fødselsdag.

Førstedame og gidsel

Bogen indledes med en biografi over Danmarks 51 dronninger og følges op med en gennemgang af en række temaer, som suppleres af nogle dybere indblik i enkelte dronningers liv og gerning.

Men hvorfor overhovedet beskæftige sig med fortidens dronninger? Er det kvindehistorie for kvindehistoriens egen skyld?

Gennemgangen af de første 300 år i Grethe Jensens biografier over de danske dronninger gør ikke umiddelbart sådanne fordomme til skamme, eftersom det er begrænset, hvad der er overleveret om middelalderens dronninger. Efter gennemgangen af middelalderen begynder der imidlertid at ske noget - og det er således ikke kvindehistorie alene for kvindehistoriens skyld.

Gradvist kommer der mere og mere kød på biografierne, og det ender med en hel spændingsroman, efterhånden som dronningerne træder i karakter som hustruer, mødre, elskerinder, politikere, bygherrer, forretningskvinder - snedige, forførende og intrigante. Alle roller er besat og rammerne for resten af bogen er sat. Vivi Jensen giver i ka-

pitlet "Danmarks brud" et godt indblik i livet som dronning:

Det har altid været en dronnings fornemste opgave at legemliggøre en alliance mellem to slægter, og som regel også to lande. Ved ægteskabets indgåelse blev hun på samme tid sit nye lands førstedame og dets fornemste gidsel, hvis tilstedeværelse skulle sikre, at hendes slægt afholdt sig fra at krænke det nye hjemland. Dertil måtte hun, måske for altid, tage afsked med hjemland, forældre og søskende, og ofte måtte hun lære et nyt

Anne-Marie Carl Nielsens statue af Dronning Dagmar

Foto: Museet på Koldinghus.

sprog og tilegne sig en ny og anderledes kultur. I ældre tid var hun som regel oven i købet meget ung, ja, efter vor målestok endnu et barn, men et barn, der vidste, hvad der ventedes af hende.

Som Vivi Jensen påpeger, er det vigtigt ikke at måle dronningens

skæbne efter nutidens målestok, men det kan unægtelig ikke have været nemt, til trods for at de, som Vivi Jensen skriver, var opdraget til et sådan liv.

Et ægteskab med karakter af arbejdsfællesskab med mere eller mindre kløgtige ægtemænd, mange børnefødsler, utroskab og sladder samt tilvænningen til en helt ny kultur har krævet sin kvinde. Men som sikring af nationale alliancer og moder til kommende konger har dronningerne spillet en ikke uvæsentlig rolle i danmarkshistorien.

Selviscenesættelse

Samlet giver bogen et billede af dronningernes rolle i politik, som regenter, bygherrer og mødre. Dertil kommer forholdet til religionen (specielt i middelalderen), deres selviscenesættelse gennem portrætmalerierne fra omkring 1500-tallet, våbenskjolde, tøj og smykker - sidstnævnte hovedsageligt i moderne tid. Ind i mellem suppleres så med dybere indblik i enkelte dronninger - de velkendte: Thyra, Dagmar, Margrethe I, Sophie Amalie, som var i strid med Leonora Christine, Juliane Marie og endelig fra moderne tid Dronning Ingrid og Dronning Margrethe II.

Persontemaerne fungerer som ventil i forhold til bogens øvrige materiale, fordi begæret efter yderligere viden om dronningernes karakter stiger støt gennem bogen. De to nulevende dronninger levnes imidlertid uforholdsvist megen plads, og betragtet ud fra bogens øvrige sammenhæng falder disse kapitler lidt udenfor. Eftersom bogen er en hyldest til netop disse to, kan det dog retfærdiggøres.

Forsøget på at give et nuanceret billede ved hjælp af de førende forskere inden for de forskellige videnskabelige fag er såvel en styrke som en svaghed ved bogen. Styrken ligger naturligvis i, at læseren får et

indblik i fortidens dronninger ud fra en historisk, heraldisk, kunsthistorisk og arkæologisk synsvinkel. Svagheden er imidlertid, at bogen i kraft af de forskellige kapitler og temaer kan virke ustruktureret, gentagelsespræget. Den mangler den røde tråd.

Forfatterne har heller ikke gjort sig det tilstrækkelig klart, hvilken målgruppe, bogen henvender sig til. Dertil er den på den ene side ofte for indforstået og ustruktureret i formidlingen til at fungere som populærvidenskab - dvs. for alle med interesse for historie, kunsthistorie, arkæologi m.v. På den anden side er den for lidt videnskabeligt dokumenteret til at kunne fungere som en videnskabelig reference - i betragtning af de store usikkerhedsfaktorer er kildeangivelserne forholdsvis få. Bogen sætter sig dermed mellem to stole. Der er imidlertid ingen tvivl om, at bogen er skrevet på et højt

kvalificeret og kompetent grundlag - til trods for at dokumentationen for det ikke i tilstrækkelig grad lægges frem for læseren.

Mange talenter

Danmarks Dronninger i 1000 år er så absolut værd at læse og giver lyst at læse mere om dronningerne og den tid og de problematikker, som de levede i og med.

Kvindehistorie for kvindehistoriens egen skyld? Nej, det er det ikke. Det er interessant, fordi det ikke blot siger noget om *rige* kvinders levevis og personlighed, men også noget mere alment om, hvordan kvinder har levet som kvinder, mødre, hustruer, elskerinder, jordbesiddere, politikere, kulturformidlere m.m. Det fortæller noget alment om stærke og svage kvinder. Hvilke kampe de har måttet udkæmpe, fordi de var kvinder. Hvilke store krav der har været stillet til meget

unge kvinder - ofte blot piger - i forhold til den magt og det politiske spil, som de kun har været en brik i. Og generelt, at på trods af tidens kønsrollemønstre er der altid nogle kvinder, som har skilt sig ud, ladet deres indflydelse gøre sig gældende. De har beskyttet deres familier, deres børn og deres mænd. De har været intrigante, forførende, charmerende, begavede, haft kunstnerisk, politisk og forretningsmæssigt talent. Er det så anderledes fra i dag?

Ulla Kirkedal er cand.mag. i historie og oldtidskundskab og uddannelseskonsulent i Ribe Amt.